Бібльотека: „Новий Сьвіт." Ч. 6.

РОБІТНИЧА ЧИТАНКА

Монтреал, 1915. — Накладом Ів. Гниди.
З друкарні „Новий Сьвіт".

Друкарня „Новий Сьвіт"

— виконує —

всї друкарські роботи, як: оголошеня, тікети, запрошеня на весїля і балї; коверти, візитові картки, книжки і т. п. гарно, солїдно і точно по умірковапих цінах.

Замовленє з провінції виконує сейчас.

Друкує в слїдуючих мовах:
українській, анґлїйській, польскій, российській еврейській, французькій і. т. п.

З роботов заходіть на **173 CLARKE ST.** в Монтреалї.

Письма шліть на адресу:

Nowyj Swit

BOX 1051, MONTREAL, QUE

Вже вийшла лїста страт

виказ ранених, забитих і взятих до неволї після анальфабету і реґіменту

Русинів і Поляків

видана через австрійськсе мінїстерство війни у Відни.

Книга обіймає 300 стор. друку.

ЦЇНА 50 цт.

Потрібно аґентів. Рабат великий.

Пишіть на адресу:

A. GRUSZCZAK, 124 — 1 Ave., New York, N. Y.

Бібльотека: „Новий Сьвіт.” Ч. 6.

РОБІТНИЧА ЧИТАНКА

Монтреал, 1915. — Накладом Ів. Гниди.
З друкарнї „Новий Сьвіт”.

Бібльотека „Новий Сьвіт"

популярно-наукове видавництво, яке познайомлює читачів з найновійшими поступами науки та містить твори красної лїтератури.

БІБЛЬОТЕКА „НОВИЙ СЬВІТ"

виходить неперіодично.

До тепер вийшли ось такі книжочки:

Ч. 1. Червоний Кобзар, (збірник найкрасших ц. робітничих пісень і поезій) . . . 10
Ч. 2. Е. Гуцайло: Конець Сьвіта 10
Ч. 3. Наш Прометей. З нагоди сотих уродин Т. Шевченка. Збірка статей: З 5 образками. 10
Ч. 4. Червоний Кобзар, друга збірка найкрасших робітничих пісень і поезій (з 3 образками) . 10
Ч. 5. Давид Едельштат — М. Подолянин: Американський Робітник. Сценїчна картина з американьского робітничого житя, в трох відслонах. 10
Ч. 6. Робітнича Читанка 15
Календар „Новий Сьвіт" на рік 1915 . . 15

* * *

Е. Гуцайло: Чого хотять соц.-демократи . . 10
К. Вільний: Вода в природї 5
В. Левинський: Хто такі Українські нац.-дєм. 5
Ю. Дебс: Куда ми йдемо? 10
Демократична Республика 5
Гей хто Русин поможіть 5
Скритий ворог 5
Листи до писаня: До Товариша, Родичів, знайомих і т. п., з віршами прикрашені цьвітами (12) 35

Грошї і письма посилйте на адресу:

KOWYJ SWIT

Box 1051, Montreal, Que., Canada.

ЗМІСТ.

Стор.

Бориско Дамян:

Пролетар. 5
Що коштує війна? 29
Соціялїзм а війна. 32
Женщина за соціялїзму. 39

Гнида Іван:

Рай і пекло в Америці. 23

Лярзен Вернер Петер:

Чорт і піп. 41

Микуляк Яків:

Наслїдник Христа. 45

Почтар Олекса:

Вечер в Станіславові. 46

Десять заповідий капіталу..... 10
Кляса проти кляси..... 12
Читай сам і другому розкажи..... 14
Молитви..... 15
Робітнича збруя..... 19
Війна..... 29
Чого хочемо. 37
Нова Мораль. 38
З канадийської господарки. . . . 51

Дамян Бориско.

Пролєтар.

1. Пролєтарем я зову чоловіка, що в його душі ще не згасла надія на нужду.

2. Пролєтар працює тажко, терпить много, думяє мало, говорить безладно, молить ся до богів, проклинає людий і вмирає задоволений, що вже раз скінчило ся його бідованє.

3. Чудові є відносини між богатими капіталїстами і бідними пролєтарями: погорда для бідного, ненависть для богача зливають ся в одну некольну атмосферу, що затроює лихого і вбиває доброго.

4. Пролєтар є звичайно дуже побожний; побожність заступає в нього думанє, до якого він не звик.

5. Житє пролєтаря є подібним до душі біблїйного грішника: будучність для обох не має нїчо доброго на складї.

6. Жена пролєтаря — се несьвідома мученица за житє і його закони.

7. Пролєтарські дїти бавлять ся в поросї на камяних улицях; дїти капіталїстів пустують на зеленій муравї в тїни кріслатих дерев парку.

8. Сьвятим мучеником пролєтар не є, хоч мучить ся і терпить много. Сьвяті і герої терпіли в боротьбі за нові, деколи навіть і гарні ідеї — а пролєтар горює, бо не думає, бо темний.

9. В своїй безнадїйности пролєтар говорить, що „там добре, де нас нема“ — і воно справдї так. Де нема пролєтарів, там є богачі, там всього подостатком і добре там.

10. Пролєтареви до щастя потрібні є три річи: робота, шинок і церков; як що й се його не вдоволяє, так він або хорий, або — соціялїст!

11. Каже „Містер Дулї“: — Пролєтарі всїх країн — які ви дивовижні! Не маєте нїчого до втрати, лишень ваші мізки, та й тих у вас не має!

12. Найбільшим ворогом богатого є недуга; пролєтар-же більш усього боїть ся голоду. А як і загостить до нього недуга, то звичайно зараз і лїкаря веде з собою — стару смерть з косою.

13. Пролєтар є дуже ощадний; складає і щадить свої витерті центи цїле житє, а як не належить до якого „союза“ то й поховати нема його за що, коли умре.

14. У клясово сьвідомого пролєтаря є два вороги: один темний, а другий ясний. темний, несьвідомий брат-пролєтар і золотом сяючий капіталїст з своїми сїрими прихвостнями, що творять так звану середну клясу суспільства.

15. Анї як жити, анї як умирати — не знає пролєтар. Не думаючи, живе в неволї робочим волом і вмирає з ягнячою терпеливостю, не показавши ніколи міцних зубів своїм гнобителям, хиба що вгриз ними деколи такого-ж, як і сам, нуждаря.

16. Пролєтар мешкає в чужій хатї, працює в чужій робітнї, ходить по чужій землї, думає чужими думками, вірить чужим вигадкам — а своїм може назвати тільки неволю і злиднї.

17. Пролєтар не думає, бо не читає; а не читаючи, то й думати не має про що.

18. Капіталїст без гроший, пролєтар без здоровля — оба пропащі люди, добрі хиба для погребника.

19. Не один, а два ,,божих агнцїв“:

Христос, обтяжений гріхами сьвіта і пролєтар, обтяжений гріхами капіталїзму. Він вірить в Христа і жалїє його, а віри у себе самого не маєє; через те і двигаєє гріхи капіталїзму, не жалуваний і погорджуваний людьми і богами.

20. Правди не любить нїхто: капіталїст не любить її, бо вона будить в ньому сумлїнє; а пролєтар відвертаєть ся від ньої, бо нема у нїй нїчого чудесного, незрозумілого і нерозумного.

21 Пролєтар родить ся без віри і вмираєє без віри; а як у протягу житя і вірив у всяку дивовижу, то тільки з невіжества, цїкавости і страху.

22. Пролєтар єє цитриною в руках капіталїста; виссе і видушить капіталїст з нього всї житєві соки, всю його робочу силу, а там і кине напів мертвого геть від себе.

23. Пролєтар працюєє не в надії на гаразд в будучности, а працюєє зі страху перед голодом в теперішности.

24. Капіталїст учить своїх дїтий як жити, а пролєтар своїх, як заробити на нужденнє животїнє.

25. Пролєтар повинен бути соціялїстою — вже хочби й тому, що не може ста-

ти капіталїстою; а чимось бути мусить, єсли хоче звати ся чоловіком.

26. Пролєтар нє був-би таким бідняґою, якби не роздавав свойого добра панам і попам. Панам дає, бо мусить, а попам бо темний.

27. Пролєтар, як зазулька — свойого ґнізда не має.

28. Після обчисленя вчених, то пересічний вік пролєтаря виносить трийцять пять років. Других 35 виссав з пролєтарською кровю опир капіталїзму.

29. Дехто з пролєтарів думає, що працюючи, доробить ся по часї чогось. Сей пролєтарский „доробок" являєть ся звичайно у формі злиднів, калїцтва і передвчасної ґробової дошки.

30. Родинне жите у пролєтаря не дуже щасливе і без бійки не обходить ся. Удари падуть звичайно в такім порядку: біда бє пролєтаря, він сердить ся і бє жену, а ся-ж знов відбиває се на малих пролєтарчуках.

---

*) **Увага:** Нї, друже, пролєтар се не соціялїст; він тільки повинен ним бути, як хоче станути на висшій уровини в житю вольним культурним чоловіком. Пролєтаріят се кляса робітнича, ся найнизша верства в людській суспільности, для якої поза соціялїзмом нема спасеня.

Десять заповідий капіталу.

1. Я Бог твій і Пан, що випровадив тебе з царства свободи й кинув у рабство. Не сьмієш мати інших богів крім мене.

2. Не старай ся о богацтва, ні по образу й подобі тих, що в небесах над нами, ні тих, що в глубині вод під нами, хиба що з того вийди користь для мене.

Ти раб мій, а я капіталїст, всесильний Владика твій. Я пильно уважаю, щоби убожество батьків було наслїдством їх дїтий і щоби кожде поколїне видавало богацтво для мене.

Я покровитель тисячів хулїґанів, яких серця переповнені любовю до мене і які помагають менї дерти з тебе сїм шкір.

3. Не пробуй навіть старати ся о що небудь для себе, бо я не пропущу нїкому, хто намагав би ся до того, хоч би й без успіху.

4. Памятай на днї робочі й проводи їх так, як я, капіталїст, того забажаю. За непослух я строго караю.

Пять днїв маєш працювати для мене,

шестий для себе, а семий день нехай буде тобі відпочинком, щоби ти набрав сили до дальшої праці для мене, Бога й Пана твойого. Того дня ні ти, ні жінка твоя, ні дїти твої не сьміють нїчого робити, щоби з тим більшою енергією забрати ся до роботи для мене з новим тижнем. Лише тим, що услугують мені та забавляють мене, нехай буде вільно працювати й у недїльні днї.

5. Шануй і слухай наставників й підприємців моїх, так, щоби днї твого життя були їм на услуги, а мені на пожиток,

6. Убивай, коли мені того потрібно.

7. Жінку й дочки твої маєш дати для заспокоєня моїх похотий.

8. Не кради, бо се право належить тільки одному мені, твому Господу й Богу — капіталїстови.

9. Роби ложні доноси на блнжнього твого, як тільки він є соціялїст.

10. Не пожадай нїчого з того, що твориш руками твоїми. Не пожадай землї, на котрій ти родив ся, ні всього добра, на котре складала ся праця твоїх попередників, ні богацтва і майна богатих — словом, не пожадай нїчого того, що є власністю капіталу.

Кляса проти кляси.

Не соціялїсти дїлять людий на кляси. Капіталїзм дїлить людий на кляси! Соціялїсти лише признають, що люди є подїлені на кляси. Соціялїсти лише вияснюють другим, що є боротьба кляс, і що робітнича кляса має побідити клясу капіталїстичну через заведенє соціялїстичного ладу.

Соціялїстичний рух є оснований на боротьбі кляс, то є кляси робітничої з клясою капіталїстичною.

Дехто не любить вислову „боротьба кляс“, про який в давні часи не чувано. Вони волїли би, щоби не було клясової боротьби; але ми мусимо рахувати ся з фактами а не з бажанями. А кляси істнують, помимо того, що ми не бажали-б щоби вони істнували.

Ми не знесемо кляс тим, що замкнемо очи і з'їґнуруємо їх істнованє. Нї. Одинокий спосіб зниценя кляс є, аби сильнїйша кляса пожерла слабшу.

На щож сї кляси?

Кляса капіталїстична жиє з визиску

кляси робітничої. Головним інтересом капіталістичної кляси є підтримувати капіталістичний лад і далі визискувати робітників.

Кляса робітнича жиє з того, що продає себе капіталістам. Головним інтересом робітничої кляси є визволити себе з неволі капіталістичної а завести лад соціялістичний, де не буде визиску, але кождий дістане повний продукт своєї праці.

Інтереси обох кляс є прямо противні собі. Згода між ними абсолютно неможлива. Боротьба ся неминуча і тому інтересом робітничої кляси є скинути тягар капіталізму зі своїх плечий. В сій боротьбі робітники не мають нїчо до страчення крім кайдан, а до здобутя цїлий сьвіт.

Соціялїзм є в інтересї більшости. Люди повинні голосувати після свого інтересу. В інтересї селян, маломіщан і робітників є голосувати за соціялїзмом.

Боротьба кляс буде продовжати ся поки ми її не виграємо, поки не знесемо економічної неволї, котра спричинює боротьбу кляс.

Читай сам і другому розкажи!

Соціялїсти се переважно люди вбогі, робітники в містї й на селї, що належать до пролєтаріяту і боронять цїлої своєї убогої кляси перед неволею, гнетом і визиском. Вони то скликають робітників, проповідують і научають їх, єднають і ведуть до боротьби о лїпшу будучину.

Робітники є скалою, на якій буде устроєна церква будучини.

Ми ті люди, що будують церкви і фабрики, кують кайдани і гроші; ми та жива сила, що кормить і забавляє всїх від пеленок до гробу. Ми завсїгди і всюди перші в роботї, а на останнім місци в житю.

В містах стоять храми наповнені золотом і сріблом богу непотрібним, а на сходах храмів дрожать бідні, даремно очікуючи, коли всунуть їм в руку малу, мідяну монету.

Робітнича ґазета і книжочки, се наша найлїпша збруя! Хто ширить соціялїстичні ґазети і книжочки, сей приготовлює ґрунт до побіди в боротьбі працюючого люду за його права. Ширіть проте книжочки бібльотеки „Новий Сьвіт"! Се ваш найсьвятїйший обовязок!

Молитви.

Телєфонічна розмова*)
(Після Рудольфа Франца)

— Тут Господь Бог. А хто там?

— Тут кайзер з Берлїна!

— Чого бажаєш собі?

— Прошу о побіду у війні проти царя з Петрограду.

— Гм! Побачу ще, що треба буде зробити. Якіж близші обставини?

— Цар вже від 100 років держить в своїх руках Польщу. Порядно її сплїндрував а при тім збогатив ся.

— Так, то такі ви, драбуги. Щож далї?

— І я теж хотївби збогатити ся. Тому я вже зробив, що він мене перший обидив...

— Алеж ти добре зїленько...

— Так є. Таж бачиш, що з тобою отверто поступаю. Поробив я таке, щоб стати тут яко обиджений. З огляду на мою честь, не відмов менї, милий Боже, помочи. Війна може в кождій хвилї розпочати ся.

---

*) „Молитви“ після Рудольфа Франца — се знаминита сатира на держави, що ведуть кровавї війни та просять Бога о поміч. Подані они читачам після інтерпиляції соц. дем. послів, внесеної дня 3 липня 1909 на 40 засїданю в австрійськім парлямент ї.

— Насамперед мушу вислухати царя, бо хочу знати, як він цілу справу представить.

— Як віддаш менї Польщу, то скажу вибудувати десять нових церков, дам попам висші платнї та подвою години релїґії в народних школах.

— О се не ходить, мій любий.

— Отже все гаразд, о Боже неба і землї?

— Ще не знаю! Кінець..!

*

— Вже знов хтось? Щож то за видзвонюване через цілий день до пізної ночі! Бажав би я собі дуже, щоби не було тих бездротних телєфонів...

— Тут Господь Бог!

— Тут цар з Петрограду!

— Ага! Вже я чув. О щож тобі ходить?

— Через сто років пробую я нести культуру в Польщу та хочу поширити божу віру.

— Оплачує ся се?

— О нї, Господи! Мушу до сего ще свій гріш докладати. Але тут приходить злодїй, кайзер з берлїна і хоче знищити овочі моєї працї.

— А то опришок!

— Так. Він нищить всї зера віри. Що я засїяв в серцях дикунів працею місіонарів, та все те хоче той харциз змести з лиця землї!

— Чи ти сам, царю,при телєфонї, чи твій надворний проповідник?

— Схлїбляєш менї, коханий Боже! Але я є сам.

— Гм..

— Щож отже стане ся? Чи можу числити на побіду над кайзером?

— Побачу.

Властиво він заслугує на те, аби при тім ще дещо стратив, приміром Шлеск?

— Чи хочеш і там, царю, піти зі своїми місіонарами?

— Та певно! Подумай тільки, що там нема ще ні одної православної церкви!

— Добре! Побачу, як прийде ся зробити.. Кінець..!

*

— Знова? Тут Господь Бог! Щож се таке, сьпів?

— Хорони і заступи нїмецьку країну, Господи!

— Чув вже нераз. Кінець..!

*

— Ага, знов хтось. Тут Господь Бог!

— Всемогучий Боже!

— Ага, то православні.

— ...хорони сьвяту Русь, імператора і все військо його на водї, на суши і в повітрю...

— Кінець!

*

— Брр!

— Тут фірма імпорту збіжа в Прусах.

— Що хочете?

— Просимо, милий Боже, зроби так, щоби наш кайзер програв. При знижцї цїнних паперів на біржі все вложили в папери...

— Кінець...!

*

— Брр!

— Тут Господь Бог!

— Тут Глупов і Темняков, російське експортове товариство!

— Чим ви торгуєте?

— Водкою.

— А чого бажаєте?

— Просимо, о Всевишній, пошли нашому цареви побіду!

— Щоби ви могли і далі заливати своєю брагою Польщу! Кінець!

*

— Брр!

— Тут Господь Бог!

— Тут цар Микола! Господи Боже, коли не віднесу побіди, я пропав! Мій трон вже й так хитає ся. Цїсар з Відня помагає кайзерови.

— Кінець...!

*

— Брр!

— Хто там?

— Тут кайзер з Берлїна! Я мушу побідити всемогучий Боже! Не зашкодить одначе, як при тім згине мілїон або два моїх піддaних. Нарід хоче спусту крови. Має він і троха революційних забаганок... Побідна війна піднесе назад вітчину. Всемогучий Боже, благаємо тебе усердно... Вислухай нас, о Господи!

— Я-ж слухаю...

— Нехай твій меч, паде на карки московської

дичи! Хорони справедливість і правду, чесноту і...

— Кінець...!

*

— Тут Господь Бог!

— Тут цар Микола..,!

— Кінець!!!

— Господи!...

— Кінець!!! Не хочу вже про нїщо чути! Стріляйте ся, мордуйте ся, а як скінчете, то пішлю моїх хвостатих і рогатих ангелів, щоби позбирали ваші кровожадні душі і кинули во тьму кромішну, — ви чортівське насїнє!

Заложенє найменьшого робітничого кружка буде для будучого історика важнїйшою хвилиною, чїм день битви під Садовою.

*

Житє є найлїпшим аґітатором.

Робітнича збруя.

В житю суспільства велику ролю грає лїтература. Земля закрита нинї купами друкованого паперу; ґазеа стала аґітатором і посередником між людьми у всїх культурних народів. Вона вістить, учить, радить, оголошує; без часописї, без книжки чоловік

письменний не може обійти ся.

Та відповідно до поділу суспільства на кляси, також і ґазети ріжнять ся між собою, позаяк література є образом людських думок і діл. Кожда кляса в суспільстві задивляєть ся на житє зі становища своїх інтересів матеряльних і в їх сьвітлї формує свої ідеали і стремлїня. І се відбиває ся в літературі, надає їй відрубні прикмети і вартість моральну.

Цїлею преси клерикальної, приміром, є побожність, скриванє дійсної правди в релїґійній мрацї, завертанє пролєтаріяту з дороги хлїба, на дорогу молитви і посту. Преса буржуїв і капіталїстів любуєть ся в ідеалах самолюбства і баламутить робітників патріотизмом та вмавляє в них, що нема кляс, що всїм треба стреміти до „суспільної гармонії.” Вона кличе до робітника: „Друже, що ти се верзиш про якусь клясову боротьбу? Чи не бачиш, що ми всї рівні дїти одного Бога і одної вітчини, що ми всї брати? Тож свій до свого — обнїмімо ся!”

Се ті лицеміри, що в одній руцї тримають хрест, в другій кровавий меч і сьпівають „Слава во вишних Богу...” і цьку-

ють на Жидів і Нїґрів і аґітують за грішми на церков, мілїтаризм і війну. А звуть себе христіянами, проповідують любов ближнього, всїлякі заповіди божі і церковні, що між ними є тажож заповідь „Не убій".

Зовсїм иньшої думки і науки стрічають нас в лїтературі соціялїстичній; вона демаскує фарисеїв і надутих „патріотів" та відкриває лихо і його причини. Соціялїстична ґазета не зве **братом** злодія і приятелем ворога, а називає по **імени** кождого чоловіка і кожду річ. „Нема **згоди** між гнобителями і гнобленими!" — **кличе** преса соціялїстична. „Нема любови між богатим працюдавцем а убогим робітником, між гордим паном а погорджуваним невольником — нема любови між правдою а кривдою!

Нужденним є житє пролєтаря! Лихим є капіталїстичний лад, бо сльози вдів і сиріт зрошують його, бо він стоїть на кривдї і визиску многомілїонової маси!"

Таке читаємо в писанях соціялїстів, так вони накликують робітників до кляcової єдности і борби о краще завтра. Сьвітло правди, переслїдуване і закриване довгі віки, виходить тепер на верх і проганяє з людських умів старі брехливі ідеали та

творить новий сьвіт братерства і волї.

Література соціялїстична переорює ниву людської думки і засїває на нїй зерно нових ідей, розумних і сьвітлих поглядів на житє та правдивого розуміня відносин між людиною і природою. Соціялїзм бореть ся з темнотою, бо лиш при її помочи капіталїзм тримає пролєтарів в неволї. Тому розумний робітник не буде шукати правди і осьвіти в літературі попів і буржуїв та не буде читати книжок і ґазет ворожих соціялїзмови. Він знає, що сьогодня лиш соціялїстична література є ревником і оборонцем інтересів робітника.

Отже, товариші, пора нам перестати затемнювати себе письмами ворогів соціялїзму і ми уживаймо вільної хвилї на читанє літератури соціялїстичної, соціялїстичних книжок, часописей і видавництв, як книжочки і календар „Нового Сьвіта" — читаймо і ширім їх серед нашої робітничої кляси, бо вони є сьогодня одинокою збруєю пролєтаріяту. А слово написане є найсильнїйшою збруєю в сьвітї, сильнїйшою від баґнетів і гармат капіталїзму. Уживаймо сеї збруї — а побіда наша!

(З часописї „Dziennik Ludowy" переповів Д. Б.)

Ів. Гнида.

Рай і пекло в Америці.

В 1492 р. Х. Колумб з іспанськими кораблями переплив Антлянтийський океан і відкрив нову країну, що її опісля названо Америкою.

В початках заселене Америки йшло дуже поволи. Вздовж берегів осїдали фабриканти, купці і лихварі. Деякі з тих купців провадили торговлю невільниками. Глубину краю оселювали фармері і мисливці.

Суспільні порядки формували ся у них на старокраєвий лад і біднїйші були під властю богатших.

Цїлї столїтя в Америцї велись кроваві бунти, революції і війни о пановане.

В тих часах у богачів були чорні невільники, які працювали на них і були їх властностю, наче товарина.

В 19-м столїтю почав і в Америцї розвивати ся капіталїзм. По однї сторонї почали рости милїони, а по другій визиск і нужда. Дійшло до того, що Америка стала найбільшим краєм капіталїстичного розвитку і визиску кляси робітничої.

Слїдуючі числа всказують наглядно, як

взростав капіталїзм в Америцї.

В 1845 р. в Філяндельфії було 10 милїонерів а в 1892 р. було вже 200. В Ню Йорку в 1855 р. було 28 милїонерів а в 1892 р. було вже 2.000.

В тім часї весь капітал в Зл. Державах один автор обчислив на $13828 милїонів. Капітал всїх иньших держав виносив тодї $19782 милїонів.

Нині маєток одного Ракефелєра сягає суми одного міліярда дол. Се рівнає ся сумі контрибуції, котру Франція в 1871 р. заплатила Німеччині

Міліони і нужда.

Зомбарт розказує, що в Зл. Державах в роках середного добробиту число людий, які не мають даху над головою, поживи і убраня доходить до 10,000,000 міліонів; з них 4 міліони є правдивими жебраками.

В Менгеттені, головній части Ню Йорку в 1902 р., тоє в добрий рік, 60,463 родин було викениних на вулиці з мешкань.

Подібних і еще страшнійших чисел можна богато більше навести з иньших міст, як робітничі родини замерзали в зимі по хатах, гинули з голоду і т. п.

Тепер придивім ся добре статистиці з р. 1914.

Поділ богацтв.

Весь маєток Зл. Держав обчисляють меньше більше на $140,000 міліонів. Всеї людности обчисляють на 100 міліонів.

Колиб богацтва краю були справедливо поділені то на кождого мешканця Зл. Держав припадало би по $1,400, а на родину зложену з 10 осіб 14,000.

При такім поділі можна вже сяк так вижити.

Капіталісти поділили богацтва краю

інакше. В круглих цифрах сей поділ виглядає так: 1 міліон капіталістів посідає 110 білїонів маєтку: 24 міліони середної кляси посідає 24 білїони, а 15 міліонів робітників посідає $6 білїонів майна.

На голову члена капіталістичної родини при-

падає пересічно $110,000. На голову члена кляси середної $1000, а на голову робітника всего 80 долярів. Послїдна цифра є за мала навіть на похорон добрій людині, а вижити з неї може хиба собака. Зате на кожду капіталїстичну пявку припадає аж 110 тисячів долярів.

В Зл. Державах Америки на кождих 4 мешканцї припадає оден дармоїд; се такий пан, з округлою шиєю сфальдованою в семеро, з носом трикантовим, а черево його як в бідного бочка з капустою. Сї пани ухвалили собі закон, що джаґан їм не вільно брати в руки, бо якби такий пан хотїв зігнутись і джаґаном вдарити о камінь то замість каміня, він сам мігби тріснути.

Хто жиє в раю?

H. H. Kleina в своїй брошурцї Standard Oil end the People пише: Половина маєтку Зл. Держав належить до сто родин, з поміж них найбогатшою є родина Ракефелерів.

Оден John D. Rockefeller, головний удїловець в Standard Oil, побирає що року около $40 мілїонів дивіденди від своїх удїлів. До тепер вибрав він більше як двіста мілїонів дол. Його удїли в тім підприємстві виносять 300,000,000 (триста мілїонів). Таких удїлів він має богато більше в иньших підприємствах: в зелїзничних, гірничих, фабричних і т. д. Ось такі то пани пють кров працючого люду та жиють собі, як в раю, ще на сїм сьвітї.

Хто мучить ся в пеклї?

От возьмім промисл ткацький, який загнав робітничі дїти мучити ся в пеклї. В промислї бавов-

нянім ткацькім працює 13.3% дітий, що не мають ще 16 років, а в стейті Alabama 30%. Не точне обчислене з 1912 р. виказує, що 50.000 молодіжи і дітий працюють в полудневих стейтах в промислі бавовнянім, що еще не мають 16 років житя.

На початку 1913 р. обчислено, що у тих стейтах працює 30.000 дітий понизше літ 14, а 20.000 дітий низше літ 12. Після обчисленя Mc Kelway число дітий понизше літ 14 виносить не менше як 60,000.

Панна Jane Addams знайшла при роботі ткальній пяти-літну дитину.

Ed. Gardner Murphy фотоґрафував 6-7 літні діти, що працюють по 12-13 гд. денно. Після не повних обчислень то в Зл. Державах в промислі бавовнянім працює більше як 80.000 дітий.

Оттак капіталізм загнав найкращий цьвіт дитячого житя у пекло таки на сім сьвіті, і вони вянуть та старіють ся перед часом.

Ще иньша статистика.

В ткацькім промислі в 1905 р. на 168,722 робітників працювало 56,682 женщин, а в 1909 р. на 168,722 робітників 75,869 женщин.

В році 1909 168,722 робітників випродуковало товару вартости 419 мілїонів, так що на кождого робітника припадало по $2,488 річно.

В році 1909 в промислі бавовнянім 168,722 робітникам виплачено 72 мімїонів, себто на кождого робітника припало $482 на рік, або $8.23ц. тижнево. Значить, що фабрикант з кождого робітника мав чистого зиску $2060 на рік.

Так то капіталісти кровю і потом робітника бу-

дують собі рай на земли а попи обіцюють йому рай по смерти на небі. Та якби на тих небесах дійсно був рай, то попи, злодії і пани вже давно-б були перенесли ся туда з усім своїм крамом,бо се як раз місце для лїнивих неробів.

Дивіденди для робітників.

Не оден подумав би, що наколи Ракефелер побирає дивіденди від своїх мілїонів, то і робітники повинні побирати дивіденди, бо-ж они найбільше мають до них право. Та робітничі дивіденди виглядають інакше. Не йдуть вони що року, як у капіталїстів, а лиш раз на яких 7 до 10 років.

Що 7-10 років капіталїстичний сьвіт навіщує економічна кріза. В часї такої кризи сотки тисячі робітників тратять роботу і гуртують ся в рядах голоду і нужди та блукають по улицях міст втїшаючи ся дивідендами, які дістали з рук капіталїзму.

Статистика зібрана урядом Зл. Держав показує, що в роцї 1890 було безробітних 3,600,000 або 15% в 1900р. 6,500,000 або 20%, в 1909 р. 10,000,000 або 30%.

Статистика промислової комісії в Ню Йорку показує, що найбільше робітників без роботи є фабричних, бо на 100 з них припадає 40 безробітних. Ми певні, що число безробітних перевизшає і 50 процент. Найлучшим доказом сего є теперішне положенє робітників в Америцї.

Страшні переживаємо часи! І не знати коли скінчить ся отся велика кріза.

В робітничих і фармерських хатах вже голод стоїть на порозї, а біда поклала свою голову на

подушку.

Рай і пекло в Америці!

Гори золота по одній сторонї, а гора нужди і недолї по другій!

Тепер розберім, що таке ті мілїони і білїони про котрі читали.

Тисяч тисячів робить оден мілїон; тисяча мілїонів робить мілїярд; тисяч мілїярдів робить оден білїон.

Мілїярд пише ся так: 1.000,000,000. Як величезна ся сума, можна зрозуміти із слїдуючих приміpів. Коли хто числить від одного, то в мінутї начислить до сто, а на годину до 6.000. Щоби начислити оден мілярд, мусївби день і нїч числити через 24 лїт і 8 місяцїв. Щоби перевезти мілїярд в золоті зелїзницею, треба 64 ваґонів. Для перевезеня мілїярду в сріблї потрібно 1000 ваґонів. Дротом, зробленим з мілїярда золота можна обвести землю довкола. До перенесеня мілїярда золотої монети потреба 6.000 людий, коли кождий з них возьме по 25 фунтів. До перенесеня мілїярда срібла в монетї потреба 500 тисяч людий. А є люди, що мають по 8 до 10 мілїярдів маєтку, сотвореного кровю і потом працюючих мас!

Петербург побудований на костях українського невільника!

Американський капіталїзм цвите на кістках европейських іммігрантів!

Робітнику і Робітнице!

Коли ти хочеш визволити ся з капіталїстичного ярма і обтерти сльози дїтям і старцям, то ставай

чим скорше в ряди партії соціялдемократичної під її червоний прапор! Лїкар гоїть рани, соціялїзм гоїть неволю віків. Він сильний! Він побідить! Він розторощить капіталїстичний лад, а по нїм настане рай на землї для всїх, і не буде рабів, не буде панів, а всї стануть вольними і рівними дїтьми справедливости!

ВІЙНА.

Ще не затихли армати балканської війни, ще чорне гайвороня кракаючи дзьобаючи людські тїла на поли балканської битви, а тут запалилась цїла Европа новою війною, далеко страшнійшою і лютїйшою від попередної.

Двайцять мілїонів найкрасшого цьвіту людства мордують себе задля коронованих бовванів та горстки кровопійців капіталїстів за нові заморські ринки.

Мордують ся взаїмно робітники і селяни українські, російські, анґлїйські, турецькі, нїмецькі, французькі, сербські і бельґійські, хотяй між собою жадних спорів не мали.

Цїлий воєнний „луп“ не варт не то кроплї крови, але навіть кроплї поту робітничого.

Робітники повинні вважати злочином стріляти до себе за для зиску капіталїстів і коронованих голов!

Европейські мілїтарні скажені пси викликали війну і нищать цїле культурне відроджене працюючої кляси.

Найкращий цьвіт нашої нації вже скошений.

Австрійські Габсбурґи і російські Романови баґнетами і арматними кулями убивають національне відроджене українського народу!

Такі то овочі приносить народови війна.

Дамян Бориско.

ЩО КОШТУЄ ВІЙНА?

Старий лад суспільний славить ся

страшенною марнотравністю. Держави безсоромно тратять людський гріш, людську працю на річи пусті, непожиточні і шкідливі. Та відай на нїчо не марнуєть ся більше, як на сесю чортівську інституцію, якою є мілїтаризм з його забавочкою, війною. На мілїтаризм видають держави много більше, чим на школи і просьвіту.

От гляньмо:

	На просьвіту.	На мілїтаризм.
Анґлїя	$1,00	$4.25
Франція	1.00	4.80
Нїмеччина	1.00	2.57
Австрія	1.00	4.50
Злучені Держави	1.00	1.25
Греція	1.00	5.00
Швеція	1,00	2.25
Італїя	1.00	9.00
Бельґія	1.00	2,00
Росія	1.00	12.00

Овочем мілїтаризму є війна і вона нищить усякого добра більше, чим всї иньші лиха на сьвітї взяті разом. Війна марнує не лиш плоди людської працї, але також відбирає в людини її найцїннїйше добро — молодість і житє.

Що до матеріяльних страт, то в теперішнїй війні обчисляють кошта її веденя на 50 мілїонів дол. денно, не враховуючи в се шкоди, яку чинить війна-руйнуючи всьо, а не будуючи нїчого. Що вона справдї коштує, про се знати-мем аж по її скінченю. Буде се не мала сума і не кождий робітник потрафить сказати словами числа на її означенє.

Цікавші можуть запізнати ся з тими великими рахунками читаючи понизшу табличку, що коштувала війна у минувшім столїтю.

Війна	Тревала днів	Стратило житє	Коштувала долярів
Анґлїйсько-французька 1793-1815 р.	8,168	1,900,000	6,250,000,000
Кримська 1854-1856 р.	731	485,000	1.525,000,000
Зл. Держав, домова війна 1861-65	2,456	656,000	3,700,000,000
Французько-нїмецька 1870-71	405	290,000	1,580,000,000
Російсько-турецька 1877-78	334	180,000	950,000, 000
Злучені Держави і Іспанія 1898	101	2,910	165,000. 000
Бурська 1899-1902	962	90,898	1,000,100, 000
Російсько-японська 1904-1905	576	555,900	2,250, 000,000
Балканська	302	145,500	200, 000, 000
Теперішна европейська	?	?	?

Цїлий той безглузний інтерес не мавби місця на сьвітї, як-би суспільний лад і економічне житє людства стояло не на засадах зьвірячого самолюбства і слїпої сили, але на засадах справедливости і моральних почувань — на засадах соціялїзму. За соціялїзму мілїони трачені тепер на скорочуванє людського житя, уживати-муть ся на його продовженє, окрашенє і розвеселенє.

Дамян Бориско.

Соціялїзм а війна.

Сеї правди мабуть нїхто, навіть сам папа, не заперечить, що соціялїзм є річею людською, а війна річею зьвірячою. Правда, війну ведуть люде, але користь з ньої і потїху мають тільки зьвірі; вовки, собаки, макалї; також хижі птахи: супи, орли, ворони, попи і розбишаки. З них всїх орли і попи на війнї мають перше місце. Орли деруть людське тїло, а попи людські душі.

Орли є також ознакою патріотизму. Орлячий патріотизм є головною причиною війни. Всякий знає, що орел не боїть ся

нїкого. А два орли, приміром нїмецький і австрійський, се вже така страшена сила (після пташиної льоґіки), що проти ньої не встоїть ні земля, ні небо.

І горе Сербам, горе Бельґійцям, коли вони не схочуть повинувати ся чоловіколюбцям з під орлячих прапорів,

Що до прапорів, правдивих є лише два на сьвітї: червоний прапор Соціялїзму і чорний прапор Капіталїзму. Тому і ворожих таборів так само є два: табор пролєтаріяту і табор капіталїстів. В тім послїднім ведеть ся тепер війна, а пролєтарі повинні інтересувати ся нею тому, бо вони є головним орудєм у тій капіталїстичній забаві.

Отту власне треба пролєтареви вдарити ся по лобі. Капіталїсти знають дуже добре, чого вони воюють ся; знають, що побідникови дістануть ся богацтва землї, дешевший робітник, більший ринок збутя товарів — наситить ся свиняча пажерливість. Але чого пролєтар проливає свою кров за капіталїстів і їх вітчину, чого сей пролєтар сподївається ся у сїм чортівськім інтересї — се велика загадка. Дурний, скажете — але в річах, де розходить ся о жи-

те, дурнота не оправдує і не пояснює нїчого.

Иньша річ, як чоловік бореть ся о щось для себе, хай вже буде о щось злого, але все таки буде у тім щось людського і розумного. Ну, а як ми ідемо на війну в тій цїли, щоби ми і другі люде не голодували, не мерзли, не сидїли в умовій і моральній темряві, та мали нагідність вихіснувати в повні свої природні права — се знову иньша війна, се така війна, що її голосить соціялїзм і каже, що кров пролита у нїй є сьвятою, а смерть понесена у нїй є мученичою. Така війна, у найширшім її розуміню, називає ся Соціяльна Революція.

А з війною капіталїстів соціялїзм не має нїчо спільного. Він є одиноким правдивим і могучим ворогом мілїтаризму (мілїтаризмом називаємо погану навичку держави видавати на касарні пять або десять разів більше, чим на школи). Добрим образом уособленя мілїтаризму є кайзер у військовім мундурі. Гордий, надутий, з насторченим в гору вусом — без патика і не приступай до нього, такий пан! От такий то мілїтаризм, наче той дурний бугай, готов бороти ся з цїлим сьвітом, а ще до

того вигукує, що Бог йому союзником. Де тобі, де! Має Бог гризоти досить з хитрими попами, а то ще-б заходив собі з таким кобилячим хвостом!

Та з Богом, чи без Бога — царі і пани таки воюють, бють ся о се, хто з них має панувати над людьми. Ідея панованя є матерю їхньої війни.

Соціялїзм веде борбу маючи на думці знесенє панованя одного чоловіка над другим і викорінене самої ідеї панованя з людських душ. А се не легка робота викорінити з людської голови ідею, яка у нїй загнїздила ся ще за Адама і Єви. Коли чоловік вийшов зі сьвіта зьвірячого і став пізнавати себе і окружаючу його природу, то поняте панованя було його першою ідеєю. Він зрозумів, що при житю втримає його перемога над зьвірями і людьми, що, пануючи, заживе гарно без нужди і боязни. Так з самого початку люди стреміли до панованя і бороли ся о се і сильнїйший панував над слабшим. В сей спосїб повстали між людьми проводирі, князї, царі, королї і капіталїсти.

Соціялїзм каже, що людям усяка титулована і працею робітника годована

старшина і власть зовсїм не потрібна і дуже шкідлива. Він заступає ідеал панованя ідеалом волї; се не є така воля, як приміром заяця в капустї, або воробця в стодолї, але воля на засадах справедливости і рівности з увзглядненєм природного і горожанського права кождої одиниці в суспільстві.

Ідея волї є так само старою, як ідея панованя. Її місцем уродженя є небо (всї добрі ідеї походять з неба). Стало ся се зараз по заснованю царства Небесного. Безбожний аґітатор Люцифер **осьвідомив клясово** деяких ангелів і виповів війну Егові. Се була перша соціяльна революція і перша борба соціялїзму з царатом. Люцифер програв і пішов зі своїми товаришами на заслане до Пекла. Але думка зроджена в жидівській біблїйній причї не згинула. Нема Люцифера на небі, але на земли число сьвітлоносців-соціялїстів сягає в мілїони. Війна зачата на небі в уяві молодого людства тягнула ся без перерви аж до сьогодня, а завтрішнїй день **розкує Прометея** і виведе **з пекла** Люцифера.

Сучасна війна царів є

мабуть посьлїдною війною між ними. Слї-

дуюча війна буде між соціялїзмом і капіталїзмом, між ідеєю панованя та ідеєю волї.

Чого хочемо?

Хочемо справедливости, а знесеня безправства.

Хочемо свободи, а осуджуємо неволю.

Хочемо добробуту для кождого, хочемо осунути нужду.

Хочемо осьвідомленя і осьвіти для всїх, боремо ся з назадництвом і темнотою.

Хочемо, щоби кождий працював і щоби за свою працю дістав те, що вона варта; боремо ся з неробами і визискувачами, що жиють з працї иньших.

Хочемо рівних прав для всїх!

Хто терпить кривду, кого визискують і гноблять — нехай вступає в наші ряди під червоний прапор революційного соціялїзму! Будемо працювати для добра цїлої людськости, підемо проти визиску, несправедливости і кривди. Наша боротьба — се сьвята боротьба за найкрасшу ідею, за визволенє всїх працюючих і гноблених мас українського народу!

Нова мораль.

Соціялїзм приготовляє не тільки добробут для всїх людий, але є рівночасно також глубокою моральною наукою, куди глубшою, чим котра небудь релїґія, або фільозофія, проголошуючи любов, братерство і справедливість у найкращій формі.

Наша нова мораль каже:

Блаженні ті, котрі працюють, бо вони витворюють усї богацтва і добробут і прикращують все новими дорогоцїнностями корону поступу.

Кожда людина, що працює, заслугує тим самим на почесне місце.

Наша нова мораль каже:

Всї люди -- наші брати, хоч вони говорять ріжними мовами; їхні втїхи і смутки є рівночасно також і нашими втїхами і смутками. Кожда людина є горожанином цїлого сьвіту.

Не вбивай! Не вбивай нїкого, бо кождий удар меча, чи вистрїл стрільби спричинює стогін одної матері, сльози одної жінки. Не вбивай! Шануй працю, котра заховує і творить житє; наш ідеал, се твори мира і ми бажаємо перекувати сталь мечів на плуги.

Наша мораль каже:

Забудьте ненависть і визволїть ся з жадоби! Земля велика, а сонце є даром для всїх людий. Вона вистане, щоби виживити всїх чесно працюючих людий. Будьте вірні ідеї любови — соціялїзмови і посьвятїть своє житє на його здїйсненє.

(З ческої мови подав до „Праці“ М. Баран.)

Дамян Бориско.

Женщина за соціялїзму.

Нинї загал жіноцтва, а особливо нашого славянського, якось не дуже інтересуєть ся соціялїзмом. Основною причиною сего є факт, що обсяг жіночого думаня і розумованя мало коли виходить поза межі буденного і найблизшого житєвого круга, а женщинї робітничої кляси всяка полїтика є незрозумілою і нецїкавою. Та як-би вона знала як то дуже полїпшить ся її доля за соціялїзму, то вона не була-б такою байдужною.

Сьогоднї жінка пролєтаря є робітницею і лиш яко таку знає її капіталїзм. Вона разом з мущинами продає свою силу

до праці і мусить причиняти ся до удержаня родини; а що вона є також і матерю, про се ніхто не журить ся, се її приватна справа.

За соціялїзму справа материньства буде публичною справою і родженє та виховуванє дїтий буде головною задачию женщини в соціялїстичнім суспільстві. Се-ж преціньїї ціль в житю. А щоби мати дїтий, то не буде продавати себе в замужє без любови і доброї волї, як се дїєть ся тепер, але батьком своїх дїтий вибере чоловіка після своєї вподоби і розуміня. Не буде дбати, чи він бідний, чи богатий, бо, забезпечена державою матеріяльно, не буде журити ся, хто дасть хлїба її дитинї. Щезне також проституція, бо нї одна розумна жінка, маючи добру нагідність бути матерю, не пустить ся на ганьбу.

А женщини, що у них не буде обовязків материнських, стануть пожиточними членами громади працюючи у таких заняттях, які є відповідні жіночій вдачі і склонности. Наємна неволя та вимушене подруже, се подвійне ярмо, у якому тепер карають ся матері людського роду, за соціялїзму належати-муть до темної минувшини.

Вернер Петер Лярзен.

Чорт і піп.

Піп стояв на проповідници.

Був він червоний і здоровий, а кучерява борода окружала злегка єго грубе підбородє.

Він проповідував:

„Горе скупареви! Він збирає скарби і золото і наповняє пивниці і стодоли! Горе тому, що не віддає церкві, що єї належить ся! Хто дає церкві, той дає Богови. а в посланію св. Луки є написано: Продайте, що маєте і роздайте на милостині. Приготуйте собі скарб, який не пропаде, скарб в небі бо не дістануть ся до него ні злодії, ні міль.

Нарід слухав набожно. Піп говорив дальше:

„Горе тим, що нарікають! Їх чекає прокляте. Не затискайте кулаків, не підносіть голови і не виступайте проти начальства і проти тих, що є нашими панами, постановленими самим Богом! Хто тут на землї живе в покорі і нищетї, той буде оглядати царство небесне — а сей, що нарікає, попаде в пекло — в пазурі чорта!"

Нарід дрожав.

А чорт що переходив по при церкву почувши своє імя, приложив руку до вуха і став надслухувати. Тай ледво слуга божий вийшов із церкви, сейчас єго схопив.

„Слухай", каже до него, „ти вже через міру набрехав їм. До чого та брехня про пекло? То пекло, що на землї, отсе найгірше. Ходи покажу його тобі."

Вхопив попа за чуб і полетїв з ним.

Летїли понад вежі, доми і фабрики, відтак злетїли на землю і спустили ся в одну копальню. Там було вогко і темно, а смердячий воздух аж тамував віддих.

„Що тут так смердить?"

„Трупи.." простогнав піп.

Чорт притакнув.

„Ту, друже, є пекло. Триста трупів! Їх житє була нужда, їх смерть — мука. Одні з них подушили ся, другі зістали забиті, розторощені, иньші погибли з голоду... Яким способом приходить до сего?"

„Я не знаю".

„Брешеш", сказав чорт. Ти брешеш попе! Я знаю се. Грають ся людским житєм, не роблять нїчо, щоби їх устеречи перед смертю. Всї тут помордовані".

Піп поблїд.

„А щож дїлаєш ти, слуго божий, щоби злагодити людску нужду".

Жадної відповіди.

„Нїчо!... Ти держиш з богами, з могучими. Горе тим що нарікають, проповідуєш ти — га, га, га!"

Чорт взяв попа за чуб і полетів дальше.

*

Зійшли по кількох сходах в долину і станули в пивницї. Там було так само вогко і темно, як в копальнї. Аж по хвилї змогло око розпізнати окруженя.

На клямцї від дверий висїла нежива жінка, на стїнї — троє дїтий, кожде на міцнім гаку.

„Се мама", представив чорт.

Там єї троє дїтий: Василь, Теодор і Марія. Два, чотиро і девять лїтнї. Хочеш приступити близше?

Сполошив кілька щурів, що обнюхували жінку.

„Не бажаєш?"

„Нї, сказав піп, „дякую". Ноги під ним вгинали ся.

„Чому они се вчинили? Без церковних церемонїй, без христїянського похорону?"

Чорт реготав ся.

„ З голоду“ сказав. Се лучає ся що днини. Певно читали в часописях.

„Отсе є пекло“.

Піп мовчав.

„Що-ж дїлаєш ти, слуго божий, щоб залагодити сю нужду?“

„Се не дїє ся в моїй громадї“.

„Га, га, га!“

Чорт реготав ся.

Хопив попа за чуб і полетїв дальше.

*

Показував єму ще иньші місця, вязниці, публичні доми, фабрики — визиск, нужду і кров.

„Отсе є пекло!“

Відтак спустив ся на землю і пустив попа.

Слїдуючої неділї ішов чорт знов по при церкву і почув своє імя. Приложив руку до вуха і надслухував. Піп стояв на проповідниці. Він проповідував:

„Горе скупареви, котрий не дає церкві, що єї належить ся! Горе тому, що нарікає, котрий не гне ся перед настоятелями і тими, що є його панами! Горе, Горе...“

Чорт остовпів. Сего він нїколи не сподївав ся. Послухав проповіди і пішов даль-

ше зітхаючи. „Непоправний..." промовив. При найблизшім потоці обмив собі добре руки і вуха.

Яків Микуляк.

Наслїдник Христа.

Сидить собі в Ватиканї
Й церквою кермує...
Живе гарно, солоденько,
Усе розкошує!...
Злотокований престол
В пречудній палатї,
Шовки в нього під ногами,
Й сам в шовковій шатї.
І панує над людьми
В сьвятій реверендї...
А покоїв!... Не счислиш!
Щось, як в лябіринтї!
Капцї в нього дорогі
Шафірами сяють!...
....
Під мурами Ватикану
Жебраки вмирають!...

Олекса Почтар.

Вечір в Станіславові.

Присьвята М.Сїчинському на волї.

Вже сховалось ясне сонце за високу гору.
Кождий з праці повертає до свого табору.
Тут богатї у кунтушах судиї й барони,
А там купцї поспішають мов на перегони.

Сьвященники і духовні у ріжнім пристрою,
Єзуїти. Капуцини з лисов головою.
А всї горді та веселі, червоні і ситі,
Лиш поглянеш то вгадаеш се непрацьовиті.

Они вічно лиш думають, щоб не працювати,
А лиш чужов працев жити з других користати.
Але підеш троха дальше,то ще щось побачиш,
Така зміна в одній хвили, мало не заплачеш.

Замість палат із вежами, що золотом сяють,
Вже лиш хатинки низенькі, щей вікон не мають.
Тут мешкають тії люди, що тих всїх годують,
Що ми бачили їх перше, тих, що спацерують.

Так ми добре вже пізнали, що се за столиця,
Як тут нарід проживає та і чим чванить ся.
Чи для того столицею його називають,
Що тут може які сильні князї проживають?

Ой нї! Любий товаришу, тут князїв не має.
Були колись якісь польскі тай ті повмирали.
А що були вни хоробрі і здобули слави,
То в їх память отсе місто їх імям прозвали.

А щоб та їхня слава не стерлась до віку,
То за містом збудовано твердиню велику.
І названо сю твердиню іменем ,,Діброва''
Й обведено сю твердиню щей муром довкола.

А щоб горожани знали добре силу власти,
То за найменьшу провину можна тут попасти.
І тепер там у тій хвилї терпить люду много,
А найбільше робітництва, панів нї одного.

Тамка також проживає Мирослав Сїчинський,
Що вбив ката, котрий гнобив нарід український,
А як би ти хтїв бачити сю столицю ганьби
То я радо і охочо тобі показав би.

По дорозї оповім ти про сего героя,
Защо його днесь постигла так нещасна доля.
Ще лиш осьма на ратуши, а вечір красивий,
Пів години і побачим, лиш будь терпиливий.

Кілька лїт минає тому, як в столицї Львові,
Сидїв ляцький шовінїста на своїм престолї.
,,Потоцький''він називав ся, і ,,круль ґалїції'',
Як згадаю то аж мороз йде помоїм тїлї.

Той то круліk шовінїста так сильно завзяв ся
Що ввесь нарід український знищити старав ся.
Де лиш віча або збори Українцї мали,
Там і жандармські баґнети живу участь брали.

А як скоро і жандармів де забраковало,
То там зараз ще і військо в обороні стало.
А олово прошивало робітничі груди.
А панок сей лиш сьміяв ся, що кров лялас ьвсюди.

І настало Українцям таке тяжке горе,
Щой землї цурались рідной, втікали за море.

Пан Потоцький лиш дивив ся і в кулак сьміяв ся,
Щоб так легко йому вдалось він не сподївав ся.

Але легкий початок тяжкий конець має.
Всякий нарід жити хоче, він про се не дбає.
Він думає, що „Буґ ствожил тилько наруд польскі",
а намісником має бути лише пан Потоцький!

Тай бідняга невважає, що й сей нарід може,
Як не тепер, то хоть колись — відімститись тоже.
Він лиш думав, що у нього є зелізна сила,
Яка небудь перешкода йому неможлива.

Так минали рік за роком, Потоцький гуляє,
А тим часом український нарід просьвіщаєсь.
Просьвіщаєсь — і лиш тихо собі все міркує,
Хто старий, уже негоден — молодим диктує.

А молоді вже знаєте, які то хлопята,
Хоть у нуждї вихованї але кров завзята.
Не пощадить анї волї нї житя в розцьвітї,
Щоб лиш другим вибороти долї на сїм сьвітї.

От такий то і той Герой, що онтам тиняє
На „Діброві" — а Сїчинський він ся називає.
Він то власне бачив добре гнет бідного люду,
І не щадив доложити і власного труду.

Навіть думав посьвятити своє житє миле,
Щоб лиш його народови очи ся втворили.
Так думав він в день і в ночи щоб то з тим зробити,
Чи йти силою здобути, чи перше просити.

Попросити того ґрафа? Може ще знайде ся
В його серци скаменїлім совість й обізве ся.
Але де там! Були такі, що уже й просили,
Та нїчого не помогло, ще го образили.

Так Сїчинський постановив вбити того ката,
Щоб згинула раз на завше рука та проклята,
Що так тяжко налягля на робучі маси
І гнете той бідний нарід по нинїшні часи.

Як Сїчиньский постановив так закінчив дїло,
Подав просьбу о посаду і ступає сьміло,
Щоб ще устно попросити якої посади,
А Потоцький припускає не бачучи зради.

Як лиш тільки наш Сїчинський за поріг вступає,
Так в тій хвилї із паперу бравнінґ добуває.
І летять одна за другов кулї бравнінґові,
З ними слабне рука сильна і паде поволи.

І упала рука сильна великого пана,
Сїчиньскому утворилась зелізная брама.
І вложили тяжкі диби на молоді руки,
Засудили Сїчинському шибеничні муки.

І Сїчинський тую кару лагідно приймає,
А трибунал мов той Пилат руки умиває.
І віддає Сїчинського цїсареви в руки,
Як сей хоче, може знести його тяжкі муки.

Але цїсар взяв перо і почав думати,
Сей Вкраїнець, гайдамака — не мож дарувати!
А щоби був вовк ситий і коза цїлїська,
То покажу, щой у мене є рука вітцївська.

Я шибинецю скасую, за те дам ,,Діброви''
Лїт зо двайцять, а він тамка загине поволи,
Як задумав так і зробив за одним почерком.
Шпурив перо, а сам пішов до садочку смерком.

Тут побачив гарну птичку, що на корчик сїла
І веселу вечірную пісню гомоніла.

Він став раптом і вдивляв ся в ту птичку поволи,
І думає, як то кождий тїшить ся на воли.

А забув сердега Йосиф, що перед годинов
Таку саму пташку він на погибель кинув.
І от бачиш, та „Діброва", що тут тепер стоїть,
А в нїй герой молоденький своє житє коїть.

І як сильні, як могутні ті замки „Діброви",
Як прийде час то уляжуть всї народній воли.
Як лиш нарід пробудить ся і здвигне ся разом,
Тодї й мури „дібрівськії" полягають плазом.

Так собі два товариші разом розмовляють
Аж тут нараз у „Діброві" брами ся втвирають.
Ясний місяць, що по небі тодї посував ся,
Як зобачив таке, дизо захмару сховав ся.

А на брамі показалась ясна твар невинна,
Крок за кроком поступає, а нарештї зникла.
Се Сїчинський мов та птичка виходить на волю,
Той що страдав на „Діброві" за селянську долю.

І бачите, товариші, що то сила може,
Анї мури анї замки нїчо не поможуть.
Як ви лиш возьметесь разом, зєдназте духа,
Так і свої розкуєте зелізнії пута.

Нїчо в сьвітї не устоїть перед сильним людом,
Бо що сам він збудував те і рознесе пудом.
От так, любі товариші, я уже кінчаю,
А нашому Сїчинському многих лїт бажаю.

З КАНАДИЙСЬКОЇ ГОСПОДАРКИ.

В цїли познайомленя читачів „Робітничої Читанки" з економічним станом Канади — видавництво „Новий Сьвіт" дістало від секретаря канадийської соціял-демократичної партії потрібні числа і відомости. В них бачимо весь движимий достаток і довг Канади, її залюдненє та що загарбали капіталїсти з праці робітника. Сї числа є за рік 1913.

В тім роцї довг Канади виносив 314 мілїонів, 301 тисяч, 625 дол. Проценту заплачено 12 мілїонів, 605 тисяч, 882 дол.

З гроший вложених було проценту мілїон, 430 тисяч 511 дол.

Цлових імпортів було на 456 мілїонів, 86 тисяч, 187 дол.

Вільних імпортів було на 235 мілїонів, 946 тисяч, 205 дол. Разом всїх імпортів було на 692 мілїони, 32 тисяч, 392 дол.

Експортів було на 393 мілїони, 232 тисяч. 57 дол.

Цла зібрано 115 мілїонів, 63 тисяч, 688 дол. Иньші податки 53 мілїони, 626 тисяч, 215 дол. Разом 168 мілїонів, 689 тисяч, 903 дол.

Людність в 1911 роцї виносила 7 мі-

лїони, 206. тисяч, 643 душ. Приріст за 10 лїт — милїон, 835 тисяч.

Промислових продуктів було на 962 милїони, 987 тисяч. Робітникам заплачено 284 милїони, 28 тисяч. Зиску було на 319 милїони, 878 тисяч. Иньших дохдів на 302 милїони, 731 тисяч. Всього разом капіталїсти згорнули 622 милїови, 610 тисяч.

Розуміеть-ся, що в самій державній господарці не обходить ся без злишних видатків, хабарів, крадїжи і ошуканьства; про се знати-мемо, як иньша партія дістане правлїне у свої руки. Сам на себе злодій не скаже. Та одно вже вийшло на верх. Зелїзниця „Grand Trunk Pacific" мала коштувати 47 милїонів, а видано на неї вже понад 160 милїонів.

Така то капіталїстична господарка в Канадї.

Пролетарят не має нїчого до страченя, крім кайдан — а до здобутя цїлий сьыт!

„Гнїв люду є найвисшим законом і нема від нього відкликаня". Се нехай запамятають собі всї гнобителї і визискувачі працюючого люду.

„РОБІТНИЧИЙ ПРАПОР", орґан Української Соціялдемократії на Україні. Виходить неперіодично в Софії, в Болгарії. Поодиноке число 5 ц.

До масового ширеня!

Укр. С. Дем. на Україні випустила отсї брошурки:
Ч. 1. Парвус: „На оборону демократії" — ціна 8 ц.
Ч. 2. Іван Гилька: „Війна і завданя українського робітництва" . . . 5 ц.
Ч. 3. Микола Ганкевич: „Соціялістичний Інтернаціонал і війна" . . . 10 ц.
По „Робітничий Прапор" і брошурки пишіть на тимчасову адресу:

Bulgarie, Sofia, Boîte de poste No. 119.

„РОБОЧИЙ НАРОД", орґан Української Соціял-демократії в Канаді. Виходить що тижня в Віннїпеґ. Річна предплата виносить $2.00. Адреса:
ROBOTCHYJ NAROD, **Box 3658, St. B., WINNIPEG, MAN., CANADA**

„РОБІТНИК", орґан Федерації Української Соц. Партії в Америці. Виходить що тижня в Кліве-лянд. Річна предплата в Зл. Державах 1 дол. 50 ц. на 6 місяців 75ц. В Канаді і за граниєю, на рік 1 дол. 75 ц., на 6 місяців 90 ц. Адреса:
ROBITNYK, 2335 W. 11-th St. Coreny's Bldg. Cleveland, Ohio., U. S. A

„СЬВІДОМА СИЛА", просьвітно-науковий і поступовий журнал для працюючого люду. Виходить раз на місяць в Торонто. Річна предплата в Канаді 75 ц. В Зл. Державах $1.00. Адреса:
SWIDOMA SYLA, 393 QUEEN ST. W., TORONTO, Ont., Canada.

„ГАЙДАМАКИ", поступова часопись для українського народу. Виходить що тижня в Ню Йорку Річна предплата $1.00. Адреса:
HAYDAMAKA, 278 E. 10 ST., NEW YORK, N. Y., U. S. A

До масового ширеня!

Бібльотека „Новий Сьвіт" випустила

НОВІ ПЕРЕПИСНІ КАРТКИ

1. Новий Сьвіт. Поодинокі по 3 ц.
2. Чорти проти війни! 3 ц.
3. Голод в робітничій хаті. 3 ц.
4. Жан Жорес. 3 ц.
5. Менї тринайцятий минав. Т. Шевченко. 3 ц.
6. Дивлю ся — в могилї усе козаки. Т. Ш. 3 ц.

100 карток коштує $1. 35 ц. з почтовов пересилков.

Письма і гроші шлїть на адресу:

NOWYJ SWIT, BOX 1051, MONTREAL, QUE., CANADA.

ЧИТАЙТЕ

„Народну Волю"

найбогатшу цїкавим для робітників змістом украінську часопись в Зл. Державах.

„НАРОДНА ВОЛЯ" виходить кождої **середи і суботи** і коштує на рік:

В Канадї $2.00 і пів. В Зл. Державах $2.00.

Пишіть по оказові числа і посилайте предплату на адрес:

NARODNA WOLA,

524 OLIVE ST., SCRANTON, PA., U. S. A.

ПЕРЕПЛЕТНЯ КНИЖОК

С. БЕРЛАДИНА

281 ELM ST., MONTREAL, QUE.

Приймає в переплет (до оправи) книжки всякого рода, як: бібліотичні, торговельні бюрові і т. п.

Принесїть або пришлїть, хоть яка би стара книжка, оправляє на нову по низькі цїні.